

มองเศรษฐกิจ-ชุมชนไทยในกระแสทุนนิยมโลกจากบริบท ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9

An overview on Thai community economy under the stream of the world
economic imperialism from the context of the 9th
National Social-Economic Development Plan

สมบุญ โทธิรัมย์*

บทคัดย่อ

ท่ามกลางสภาพแวดล้อมสังคมโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจ ซึ่งขยายตัวมาในการค้าเสรี และการไหลบ่าของกระแสทุนนิยมโลกเข้าสู่สังคมไทยอย่างต่อเนื่องได้เข้ามามีบทบาทต่อการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากอดีตสู่ปัจจุบันซึ่งเห็นได้จากการเร่งพัฒนาเศรษฐกิจไทยตามแนวเศรษฐกิจทุนนิยมโลกเกิดการแยกส่วนระหว่างภาคเกษตรกรรมกับภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นเหตุผลหนึ่งของการอพยพแรงงานจากชนบทสู่เมืองและเป็นรากฐานของปัญหาสังคมอย่างเป็นลูกโซ่ เศรษฐกิจกระแสทุนนิยมโลกเป็นทั้งโอกาสและความตึงเครียดของเศรษฐกิจ-ชุมชนของไทย ท่ามกลางความตึงเครียดดังกล่าวแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 น่าจะเป็นทางออกของสังคมไทยในทุกภาคส่วน เพราะได้วางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจากฐานรากภายใต้ปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงเพื่อให้เศรษฐกิจ-ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ในระนาบเดียวกับกระแสทุนนิยมโลก

Abstract

Of the temporary world society, the political, social and economic circumstances have been changing rapidly, especially the economic imperialism that is constantly waving over Thai society, dominating the setting of the Nation's Social and Economic development Plan. From time to time Thai industrial-agricultural and community economy having been developed separately, the world capitalism has overpowered Thai economic independence, especially the community economy that are the cause of an overflow of the rural employees to the industrial estates. This is the root of Thai social problems. It is said that the stream of the oversea capitalism can be both an opportunity and a peril for the national development. So, the solutions should depend on the 9th National Social and Economic Development Plan, set by people from every part of Thailand. And it is all agreed that "Sustainable Economy" is the best Thai economy development plan under the country's current situations of aiming to develop the country's and community economy.

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์ประจำศูนย์วิชาการศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

บทนำ

หากจะมองการพัฒนาประเทศเหมือนกับการเดินทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ก็คงจะเหมือนกับแผนที่ประกอบการเดินทาง เพื่อเป้าหมายของการเดินทางชัดเจนและสะดวกสำหรับผู้เดินทาง แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงของ "สังคม" ที่มีการพลวัตทางการเมือง สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมไม่หยุดนิ่งและรวดเร็ว ในสถานการณ์ดังกล่าวอาจจะทำให้ผู้เดินทางหลงได้ ทั้งนี้เพราะปรากฏการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ซึ่งอยู่ในกระแสที่เรียกว่า การไหลป่าของ "ทุนนิยมโลก" คู่เศรษฐกิจ-ชุมชนไทยอย่างต่อเนื่อง จากประมวลเหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่การพิจารณาตั้งสมมุติฐาน โดยเฉพาะสมมุติฐานที่เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง ยิ่งสมมุติฐานนั้นมีความรอบรู้และแม่นยำ ก็ยิ่งทำให้การคาดการณ์เป็นไปได้ใกล้เคียงกับสถานการณ์ในโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้น¹ นั่นคือโลกแห่งความเป็นจริงที่สังคมไทยในฐานะส่วนหนึ่งของสังคมโลกระบบโลกที่เปิดกว้างอย่างเสรีในการแข่งขันของปัจเจกชนทางเศรษฐกิจนำไปสู่การทำลายชุมชน สังคมโลกธรรมชาติ² กระแสการไหลของทุนข้ามชาติเป็นทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการพัฒนาประเทศสอดคล้องตามข้อสมมุติฐานของ Gunder, Frank Ander เกี่ยวกับการพัฒนาและด้อยพัฒนาของประเทศต่าง ๆ ส่วนใหญ่เป็นผลจากระบบทุนนิยมโลก ทำให้เป็นผลสะท้อนจากลักษณะความบกพร่อง ทางโครงสร้างทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองภายในประเทศ ไม่³ เพราะระบบโลกนั้นประกอบด้วยประเทศทุนนิยมที่มีความเป็นศูนย์กลางของระบบนี้ ซึ่งเป็นประเทศตะวันตกกับประเทศบริวารที่ต้องคอยพึ่งพาประเทศศูนย์กลางอยู่ตลอดเวลา แม้แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจ

และสังคมแห่งชาติของไทยจากอดีตที่ผ่านมาไม่มีอิสระเต็มที่ในการกำหนดแนวทางพัฒนา ซึ่งเป็นสาเหตุของความด้อยพัฒนาเรื้อรังเรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน (2545) สังคมไทยภายใต้สภาพแวดล้อมทาง เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองโลกที่เล็งองศาแห่งความร้อนแรงสะท้อนสู่สังคมไทยและสังคมไทยจะปรับรับกระแสแห่งความร้อนแรงได้อย่างไร เห็นที่จะต้องฝากความหวังกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ที่มีมิติใหม่ในการจัดทำแผนร่างโดยการผนึกกำลังร่วมกันของ ประชาชนทุกภาคส่วนทุกสาขาอาชีพที่เน้นการมีส่วนร่วมผลักดันให้เกิดวิสัยทัศน์ร่วมที่ทุกภาคส่วนของสังคมไทยจะพึงยอมรับได้

ความสัมพันธ์ระหว่างเศรษฐกิจไทยกับเศรษฐกิจโลก

หลังจากการลงนามในสนธิสัญญาทางพระราชไมตรีกับอังกฤษในปี 1855 (2398) เศรษฐกิจไทย ซึ่งมีลักษณะเป็นเศรษฐกิจชุมชนที่มักจะเน้นการผลิต เพื่อการยังชีพ ซึ่งเป็นหนึ่งในระบบเศรษฐกิจโลกตามที่ ชัยอนันต์ สมุทวณิช นำเสนอคือ

1. เศรษฐกิจของชาติ
2. เศรษฐกิจของภูมิภาค
3. เศรษฐกิจโลกด้านการเงิน สินเชื่อ
4. เศรษฐกิจข้ามชาติ ซึ่งมีความต้องการทำให้เกิด

ตลาดโลกการค้าเสรีที่เป็นตลาดเดี่ยว Single Market⁴ ได้เปลี่ยนแปลงตามกระแสเศรษฐกิจโลก เห็นได้ชัดในเรื่องการค้ากับต่างประเทศได้เพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในกระบวนการแปรรูปผลผลิตเพื่อการส่งออก แต่มีก็จะมีการผลิตอยู่ในตัวเมืองเท่านั้น

ยังไม่ได้ขยายไปสู่เขตโดยส่วนรวมมิได้เพิ่มขึ้น การควบคุมชาวตะวันตกกระจายลงสู่ระดับท้องถิ่น ความสัมพันธ์ของผู้คนในการผลิตเพื่อการตลาดและสภาพความพร้อมทำให้บริษัทต่างชาติสัวยังการผลิตเพื่อตลาดต้องการของตลาดทุน

นอกจากเศรษฐกิจกับเงื่อนไขของตลาดโลกการค้าและการส่งออกโอกาสให้คนไทยได้ปรับถ้าการเปลี่ยนแปลงหลังต่อสังคมไทย สิ่งนั้นของระบบทุนนิยม⁵ เศรษฐกิจในระบบทุนนิยมโลกแนบแน่นขึ้นตามลำดับเศรษฐกิจในระบบทุนนิยมชุมชนไทยเป็นระบบเศรษฐกิจแบบพาณิชยทุนของระบบโดยผ่านทางเครือข่าย

1. ระเบียบ

ในประวัติได้ปรากฏโฉมเป็นผู้บทบาทสำคัญในการในระบบทุนนิยมโลกพื้นฐานในการกำหนดเมื่อเกิดสงครามครั้งที่

¹ เกื้อ วงศ์บุญสิน. ประชากรกับการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538:6.

² เสน่ห์ จามริก. ฐานคิดทางเลือกใหม่ของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:โครงการวิดิทัศน์, 2540:คำนำ

³ Frank Ander Gunder. Capitalism and Underdevelopment in Latin America. New York : Monthly Review Press. 1969.

⁴ ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชากรกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา, 2542 : 24.

⁵ กำชัย ลายสมิต. น

⁶ รังสรรค์ ธนะพรพั

⁷ รังสรรค์ ธนะพรพั

ยังไม่ได้ขยายไปสู่เขตปริมาณการผลิตของสังคม โดยส่วนรวมมิได้เพิ่มขึ้น นอกจากนั้นกิจการส่วนมากอยู่ใน การควบคุมชาวตะวันตกและเทคโนโลยีการผลิต มิได้แพร่ กระจายลงสู่ระดับท้องถิ่น นอกเหนือจากเทคโนโลยีแล้ว ความสัมพันธ์ของผู้คนในสังคมก็เปลี่ยนไป ผู้คนเข้าสู่จรรยา การผลิตเพื่อการตลาดมากขึ้น การค้าเสรีภายใต้การแข่งขัน และสภาพความพร้อมในการทำธุรกิจที่ไม่ตัดแยกกัน ทำให้บริษัทต่างชาติสามารถผูกขาดการผลิตเพื่อส่งออก ยิ่งการผลิตเพื่อตลาดขยายตัวขึ้นเท่าไร การพึ่งพาความ ต้องการของตลาดทุนภายนอกก็ยิ่งมีมากขึ้น

นอกจากเศรษฐกิจจะพึ่งพาชาวต่างประเทศและขึ้น กับเงื่อนไขของตลาดโลกแล้ว การเติบโตของเศรษฐกิจเพื่อ การค้าและการส่งออกหลังสนธิสัญญาเบาริ่ง ยังไม่เปิด โอกาสให้คนไทยได้ประโยชน์ตอบแทนอย่างสมควรจะเป็น ถ้าการเปลี่ยนแปลงหลังสนธิสัญญาเบาริ่งจะมีผลอย่างถาวร ต่อสังคมไทย สิ่งนั้นก็คือการปูพื้นฐานให้กับการเติบโต ของระบบทุนนิยม⁵ เศรษฐกิจชุมชนไทยถูกชักพาเข้าสู่จรรยา ของระบบทุนนิยมโลก โดยที่ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ แน่นแฟ้นขึ้นตามลำดับการเปลี่ยนแปลงสภาวะการแห่ง เศรษฐกิจในระบบทุนนิยมย่อมมีผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ- ชุมชนไทยเป็นระบบเศรษฐกิจขนาดเล็กในระบบทุนนิยมโลก⁶ บทบาทอิทธิพลของระบบทุนนิยมโลกที่มีต่อเศรษฐกิจ-ชุมชน โดยผ่านทางเครือข่ายต่าง ๆ เหล่านี้

1. ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ในประวัติศาสตร์เศรษฐกิจโลกสมัยใหม่อังกฤษ ได้ปรากฏโฉมเป็นผู้นำของระบบทุนนิยมโลก จึงเป็นผู้นำที่มี บทบาทสำคัญในการจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในระบบทุนนิยมโลกภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจเสรีนิยมเป็น พื้นฐานในการกำหนดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เมื่อเกิดสงครามครั้งที่หนึ่ง ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ต้องพังทลายลง เมื่อประเทศต่าง ๆ พากันคิดกันทางการค้า อุตสาหกรรมภายในประเทศและเมื่อสงครามโลกครั้งที่สอง ใกล้จะยุติลง สหรัฐอเมริกาและอังกฤษยังคงเป็นผู้นำใน การจัดระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยยึดถือปรัชญา เศรษฐกิจเสรีนิยมเช่นเดิม ทั้งนี้นโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยม ก่อผลประโยชน์ของประเทศมหาอำนาจนั่นเอง ระเบียบ เศรษฐกิจระหว่างประเทศที่กำหนดขึ้นมาใหม่นี้มีองค์ประกอบ สำคัญอย่างน้อย 2 ส่วน คือระเบียบการเงินระหว่างประเทศ และระเบียบการค้าระหว่างประเทศ⁷

2. ประเทศมหาอำนาจ

บทบาทและอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจที่มี กระทบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจชุมชนไทยผันแปร และเปลี่ยนแปลงไปตามพัฒนาการของระบบทุนนิยมโลก การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีทั้งด้านตัวละครและด้าน แบบแผนในการเข้ามามีบทบาท อิทธิพลของประเทศ มหาอำนาจ เราจะเห็นได้ว่าเนื่องจากไทยเข้าสู่ระเบียบ เศรษฐกิจระหว่างประเทศภายใต้ระบบทุนนิยมก่อนและ หลังสงครามโลกครั้งที่สอง จึงเป็นธรรมชาติที่ไทยจะมีความสัมพันธ์อันแนบแน่นกับประเทศผู้นำในระบบดังกล่าวนี้ และเป็นธรรมดาที่ประเทศผู้นำจะเข้ามามีบทบาทและ อิทธิพล เพื่อเป็นหลักประกันว่าประเทศไทยจะปฏิบัติตาม ระเบียบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ไม่แตกแถวออกไปสู่ ระบบอื่น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงศูนย์อำนาจของระบบ ทุนนิยมโลก ตัวละครที่เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลใน กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยย่อม มีการเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย

3. องค์การระหว่างประเทศ

องค์การระหว่างประเทศที่มีบทบาทและอิทธิพล มากที่สุดในกระบวนการกำหนดเศรษฐกิจในประเทศไทยมี อยู่เพียง 2 องค์การ คือ กองทุนการเงินระหว่างประเทศและ

⁵ กัชย ลายสมิต. เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยมโลก. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 : 13.

⁶ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดกร, 2539 : 24.

⁷ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดกร, 2539 : 26.

ธนาคารโลก โดยเน้นช่องทางผ่านอุปทานหรือผู้ผลิต นโยบายเป็นสำคัญ คือการศึกษาวิจัยสภาพปัญหาเศรษฐกิจต่าง ๆ เพื่อนำเสนอแนวทางนโยบายและนำเสนอผลการศึกษาวินิจฉัยเผยแพร่ในหมู่ขุนนางนักวิชาการไทย เพื่อโน้มน้าวให้คัดลอกตาม ด้วยเหตุนี้เองการณึ่งจึงปรากฏว่ามาตรการทางนโยบายที่กำหนดเป็นเงื่อนไขของสัญญาเงินกู้หลายต่อหลายเงินกู้หลายต่อหลายมาตรการเป็นเรื่องที่รัฐบาลไทยได้ดำเนินไปแล้ว

4. บรรษัทนานาชาติ

สิ่งที่บรรษัทนานาชาติเกรงกลัวคือ นโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม (เศรษฐกิจ-ชุมชน) ซึ่งสร้างความรู้สึกร่วมกันต่อการลงทุนจากต่างประเทศ ดังนั้น จึงเป็นธรรมชาติที่บรรษัทนานาชาติจะผลักดันให้รัฐบาลไทย ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเสรีนิยม และส่งเสริมการลงทุนต่างประเทศ โดยอำนวยความสะดวกในการส่งเงินทุน กำไรดอกเบี้ย ค่าสิทธิบัตร ค่าเครื่องหมายการค้า และเงินประเภทอื่น ๆ กลับสู่ประเทศเมืองแม่ บรรษัทนานาชาติมักจะไม่ได้ดำเนินการผลักดันนโยบายดังกล่าวนี้เอง หากแต่อาศัยมือของรัฐบาลของประเทศเจ้าของทุนในการบีบบังคับไทย การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม (เศรษฐกิจ-ชุมชน) ระหว่างปี 2475 - 2500 จึงขัดผลประโยชน์ของบรรษัทข้ามชาติและระบบทุนนิยมโลก การรวมในลักษณะสามประสานระหว่างรัฐบาลประเทศมหาอำนาจ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา) องค์การระหว่างประเทศ (โดยเฉพาะอย่างยิ่งธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ) และบรรษัทนานาชาติ ประสบความสำเร็จในการกดดันให้รัฐบาล จอมพล ป.พิบูลสงคราม หันมาส่งเสริมการลงทุนของชาวต่างชาติส่งผลให้บรรษัทนานาชาติได้เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจไทย โดยปราศจากอุปสรรค

แผนการในการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทยของบรรษัทนานาชาติ มีทั้งที่ผ่านปัจจัยด้านอุปทาน (ผู้ผลิตนโยบาย) และปัจจัยด้านอุปสงค์ (ผู้เรียกร้องนโยบาย) การมีส่วนร่วมโดยผ่าน

ช่องทางด้านอุปทานมักจะเกิดขึ้นในกรณีใหญ่ ๆ คือ กดดันให้รัฐบาลไทยละทิ้งนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยม (เศรษฐกิจ-ชุมชน) และส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ การเข้ามาบีบบังคับและอิทธิพลในกระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย โดยผ่านช่องทางด้านอุปสงค์มักเกิดขึ้นใน 2 กรณีคือ การโฆษณาโดยอาศัยสื่อมวลชนเพื่อให้ประชาชนชาวไทยไม่มีความรู้สึกเกลียดชังนายทุนต่างชาติ เพื่อลดกระแสความรู้สึกชาตินิยม ขณะเดียวกันบรรษัทนานาชาติก็จะแสดงบทบาทหาว่าได้ทำประโยชน์ให้แก่สังคมไทย เช่น การบริจาคเพื่อการสาธารณกุศล เป็นต้น⁸

จากอดีตที่ผ่านมาประเทศไทยขาดอิสระในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเป็นแม่บทในการพัฒนาประเทศ เพราะถูกครอบงำโดยองค์ประกอบต่าง ๆ ของระบบทุนนิยมโลก ซึ่งประมวลมาสู่ปัจจัยทุนเนื่องเผด็จการอันทรงพลังครอบคลุมในส่วนต่าง ๆ ทั้งการศึกษา การเมือง โดยเฉพาะทางเศรษฐกิจซึ่งสะท้อนให้เห็นรูปลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

1. การเติบโตและขยายตัว หากจะมองจากมูลค่าของผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือมูลค่าผลิตภัณฑ์ส่งออก หากจะกล่าวโดยภาพรวมสังคมไทย กำลังก้าวสู่สังคมอุตสาหกรรม กล่าวในเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง สังคมไทยกำลังก้าวสู่สังคมทุนนิยมที่นำด้วยการค้าและบริการ

2. ในด้านความเป็นอิสระและการพึ่งพา คือยังพึ่งพาทุนข้ามชาติทางด้านเทคโนโลยี สินค้าทุนและเครือข่ายงานการตลาด แม้แต่กลุ่มทุนที่ผลิตสินค้าเพื่อตลาดภายในก็ต้องพึ่งพาสินค้าทุนจากต่างประเทศเป็นสำคัญ

3. อันเนื่องมาจากความสัมพันธ์เชิงอิสระ - พึ่งพาทำให้ระบบทุนนิยมไทย กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบทุนนิยมโลก นั่นก็หมายความว่า การเติบโตและการขยายตัวของทุนนิยมในประเทศไทย ย่อมขึ้นอยู่กับทุนนิยมโลก การเปลี่ยนแปลงทางด้านผลผลิต การตลาด และการเงิน

ของประเทศทุนนิยม ระบบทุนนิยมในประเทศไทยมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับของกลุ่มทุนในประเทศไทย การเปลี่ยนแปลงด้านมาจากประเทศทุนนิยมไทยมาก แต่ถ้าหากมีลักษณะจะมีน้อยกว่า เช่น ในประเทศเป็นหลัก การเปลี่ยนแปลงนั้น

4. การเติบโต

อาศัยสินค้าทุนและเทคโนโลยีเข้ามาได้ในกระแสราคาถูกเป็นสำคัญ ทุนนิยมไทยไม่อาจที่สามารถส่งออกได้ เพราะมีราคาถูกและไม่ใช่เพราะมีเทคโนโลยี

5. การเติบโต

กลุ่มข้าราชการ โดย

6. ในทางส

ประเทศไทยเป็นหนี้ นียมอินโดจีน ความต้องการให้ระบบทุน

7. แม้ประ

และการเมืองร่วมกับ ผลประโยชน์ในกระแสการรักษาสถาปัตยกรรมอำนาจในกระแสทุน

จากที่กล่าว

หรือสถานภาพของทุ ว่าสังคมไทยเป็นล

⁸ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย, กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539 : 33,43,49,62.

⁹ ก้าย ลายสมิต. ๖

ของประเทศทุนนิยม ย่อมส่งผลกระทบต่อระบบทุนนิยมในประเทศไทย ผลกระทบกระเทือนนี้จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับระดับพึ่งพาและระดับความเป็นอิสระของกลุ่มทุนในประเทศ หากมีลักษณะต้องพึ่งพามาก การเปลี่ยนแปลงด้านการค้า การลงทุนการตลาดและการเงินจากประเทศทุนนิยมใหญ่ก็ย่อมส่งผลกระทบต่อกลุ่มทุนนั้นมาก แต่ถ้าหากมีลักษณะเป็นอิสระต่อกันมากกว่าผลกระทบก็จะมีน้อยกว่า เช่นผู้ผลิตที่พึ่งพาเทคโนโลยีและตลาดในประเทศเป็นหลัก ย่อมได้รับผลกระทบกระเทือนจากการเปลี่ยนแปลงนั้นน้อยกว่า

4. การเติบโตและขยายตัวของทุนไทยนั้น นอกจากอาศัยสินค้าทุนและเทคโนโลยีจากต่างประเทศแล้ว การเติบโตขึ้นมาได้ในกระแสทุนนิยมสากลก็ด้วยอาศัยแรงงานราคาถูกเป็นสำคัญ หากปราศจากแรงงานราคาถูกเสียแล้ว ทุนนิยมไทยไม่อาจเติบโตขึ้นมาได้ สินค้าอุตสาหกรรมที่สามารถส่งออกได้มากและแข่งขันในตลาดโลกได้ดีก็เพราะมีราคาถูกและมีราคาถูกก็เพราะแรงงานราคาถูกไม่ใช่เพราะมีเทคโนโลยีดีกว่า

5. การเติบโตของทุน ก้าวสู่ระดับอำนาจรัฐ ร่วมกับกลุ่มข้าราชการ (โดยเฉพาะทหาร)

6. ในทางสากล และยุทธศาสตร์ของการเมืองโลก ประเทศไทยเป็นหน้าด่านที่ต้องเผชิญกับกลุ่มประเทศสังคมนิยมอินโดจีน ความต้องการของกระแสทุนนิยมโลกก็คือต้องการให้ระบบทุนนิยมในประเทศเข้มแข็งมั่นคง

7. แม้ประเทศไทยมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการเมืองร่วมกับประเทศทุนใหญ่ แต่อีกด้านหนึ่งเริ่มขัดผลประโยชน์ในกระแสทุนนิยมโลก เช่น การกีดกันการค้า การรักษาผลประโยชน์ทางลิขสิทธิ์และสิทธิบัตรของประเทศอำนาจในกระแสทุนนิยมโลก

จากที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า กระแสการลงทุนหรือสถานะภาพของทุนไทยได้ขยายตัวไม่มาก แต่จะค่อนข้างสรุปว่าสังคมไทยเป็นสิ่งคมอุตสาหกรรมใหม่ (Nic) แล้ว

และถ้าพิจารณาในกระแสทุนนิยมโลก มันอาจจะเป็นการมองด้านเดียวเกินไปที่จะด่วนสรุปว่าทุนไทยมีแต่ด้านพึ่งพา โดยมองไม่เห็นความเติบโตและด้านที่เป็นอิสระของทุนบางกลุ่ม⁹

ความเป็นจริงก็คือ การเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย มีลักษณะสม่าเสมอ มีความเป็นทวิลักษณ์ (Duality) สูงมาก มีด้านที่รุ่งหน้า มีด้านที่ล้าหลัง วิธีการผลิตรุดหน้าไปสู่อุตสาหกรรมและทุนนิยม แต่วิถีความคิดยังล้าหลัง มูลค่าผลิตภัณฑ์ภาคทุนนิยมล้าหน้าไปไกล แต่แรงงานทั่วไปยังจมอยู่ในภาคเกษตรที่ล้าหลัง มีกรุงเทพฯ เป็นเมืองทุนนิยมอย่างสมบูรณ์ แต่ทางภาคเหนือก็ยังมีชาวเขาที่ล้าหลัง และการล่มสลายของภาคเกษตรกรรมในทุกภาคส่วนของไทย ซึ่งนำมาซึ่งการอพยพแรงงานในภาคเกษตรกรรมเข้าสู่เมือง จากอัตราการเติบโตระดับสูงที่เกิดขึ้นในเกือบ 20 ปีที่ผ่านมา การขยายตัวทางเศรษฐกิจของไทยเรามีระดับการพึ่งตนเองและเป็นอิสระในระยะยาวหรือไม่น่าจะเป็นประเด็นที่ควรศึกษา เพื่อหาทางออกระหว่างการดำเนินกิจกรรมของชุมชนกับบูรกรรมการค้าระหว่างชาติที่สามารถให้รับใช้ผลประโยชน์ของกลุ่มทุนนิยมศูนย์กลาง แต่ในโลกแห่งความเป็นจริงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เน้นการลงทุนจากต่างประเทศมาทำการผลิตทดแทนการนำเข้าเพื่อตอบสนองการย้ายแหล่งผลิตของบริษัทข้ามชาติ รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณและเงินจากต่างชาติ เพื่อมาสร้างฐานทางเศรษฐกิจรองรับการลงทุนจากต่างชาติ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างดังกล่าวมีแนวโน้มการพัฒนาแบบพึ่งพิงในเรื่องการค้า การเงินมากขึ้น เมื่อเป็นเช่นนี้เศรษฐกิจ-ชุมชนท้องถิ่นที่มีเงินทุนไม่มากนัก มีตลาดในวงแคบไม่ได้ระดมทุนในด้านการโฆษณาสู่ประชาชน และขาดการจัดในเรื่องผลิตภัณฑ์ที่ดี นับวันจะถูกเบียดบังจากสินค้าและการจัดการในระบบทุนนิยมโลกและค่อย ๆ ปิดตัวเองลงในที่สุด เช่น ในย่านตลาดชุมชนรังสิตที่เมื่อ 10 ปีก่อนนั้น ตลาดแห่งนี้ เป็นตลาดของชุมชนที่คนในชุมชนนำผลผลิตเพื่อยังชีพต่าง ๆ มาวางขายในรูปของแผงลอย หาบเร่ ทุนในการผลิต

⁹ กำชัย ลายสมิต. เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยม. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533 : 34-54.

ก็ไม่สูงเพราะผลิตกันเองในท้องถิ่น ส่วนทุนสินค้าก็ไม่สูงมากนัก เพราะผู้ประกอบการมีทุนเงินตรา ไม่มากจึงดำเนินการภายใต้เงินทุนต่ำสามารถสนองตอบผู้บริโภคในทุกระดับชั้น เพราะวัฏจักรของทุนต่ำ ประการที่สำคัญทุนได้กระจายลงสู่ฐานรากของสังคม แต่เมื่อทุนขนาดใหญ่เข้ามาดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจขนาดใหญ่ในชุมชนรังสิตในรูปแบบของศูนย์การค้าขนาดใหญ่เรียงรายแทนที่ตลาดชุมชนที่มีมาแต่เดิมเมื่อกาลผ่านไป ผู้เขียนสังเกตเห็นว่าพฤติกรรมของผู้บริโภคปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุมชน เริ่มเปลี่ยนตามกระแสยุคสมัย ประการที่สำคัญตลาดของชุมชนแม้แต่ห้องแถวก็ทยอยปิดตัวตาม ๆ กัน หากจะถามว่าทำไมจึงเป็นเช่นนั้น ก็ควรวิเคราะห์ตามกระแสการขยายตัวของระบบทุนของไทยและจะทวีความรุนแรงมากขึ้น トラบเท่าที่พลังเศรษฐกิจในประเทศไทย ไม่ได้รับการแปลงสภาพในชั้นรากฐาน ในอันที่จะนำเอาโอกาสที่ได้รับการหยิบยื่นให้จากพลังภายนอกมาแปลงเป็นพลังพลวัตภายใน เพื่อทำการบวนการพัฒนาให้เกิดขึ้นได้อย่างอิสระในระดับหนึ่ง กล่าวคือเมื่อระบบเศรษฐกิจโลกในกระแสนิยมเข้ามาเผอิทธิพลแปรโครงสร้างจากเดิมเป็นรูปลักษณะใหม่ในวันยิ่งทวีความแนบแน่นอย่างแยกไม่ออกกับระบบเศรษฐกิจของโลกในด้านการเงิน สินเชื่อ และการลงทุนและระบบเศรษฐกิจข้ามชาติ จนขาดความเป็นอิสระ ความไม่สมดุล ความแปลกแยก การพึ่งพิงและในที่สุดความเป็นหลายทางเศรษฐกิจทั้งภายในภายนอก กระบวนการเหล่านี้ คือสังคมเศรษฐกิจชุมชนไทยที่จะต้องคิดทบทวนและเข้าใจปรับวิถีของตนเองให้เกิดความสมดุลปลอดจากความแปลกแยก และในที่สุดหลุดพ้นเป็นอิสระ โดยตั้งคุณค่าการพัฒนาเปลี่ยนแปลงกันอย่างไร ว่ากันแต่เรื่องเศรษฐกิจกระแสอุตสาหกรรมนิยมและเศรษฐกิจตลาดเสรีที่กำลังครอบงำอยู่ในทุกวันนี้จำกัดมุ่งอยู่แต่เรื่องของภาคส่งออกและเงินตราเป็นส่วนใหญ่และโดยนัยนี้สิ่งที่ เรียกว่าฐานเศรษฐกิจก็จะวนเวียนอยู่แต่ในเรื่องของธุรกิจ การค้าขายและการผลิตเพื่อส่งออกเท่านั้น

ในขณะที่เดียวกันที่ละเลยฐานเศรษฐกิจอื่น ๆ ซึ่งถูกกีดกันออกไปอยู่นอกระบบ โดยเฉพาะพื้นที่ท้องถิ่น เพราะฐานเศรษฐกิจที่แท้จริงของท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ประกอบไปด้วยสิ่งต่าง ๆ ที่ทำให้ท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นสถานที่ดึงดูดที่จะอยู่อาศัยที่จะทำงานหรือทำธุรกิจนั้นหมายถึงว่าฐานเศรษฐกิจย่อมรวมไปถึงคุณภาพของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความอุดมสมบูรณ์ของวัฒนธรรมท้องถิ่น ความมั่นคงปลอดภัยและเสถียรภาพของประชาคมคุณภาพของบริการสาธารณะและโครงสร้างพื้นฐานด้านสาธารณูปโภคและคุณภาพของกำลังคน เรื่องเหล่านี้ไม่ใช่สิ่งที่จะผลิตสร้างขึ้นได้ด้วยระบบเศรษฐกิจธุรกิจการค้าหรือว่าผลิตเพื่อส่งออก ทั้งหมดนี้สร้างขึ้นมานอกระบบเศรษฐกิจธุรกิจการค้า แต่เป็นฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่นนั้น ๆ ¹⁰ ประเด็นข้อนี้ควรมีการปรับเปลี่ยนความคิดรวมทั้งนโยบายเศรษฐกิจของท้องถิ่น ข้อนี้ได้นำเสนอไปบ้างแล้ว ในส่วนของการพัฒนาที่ผ่านมาทกลีบสาวไปยังต้นตอก็จะพบว่าได้บันทึกทอนทำลายฐานเศรษฐกิจของท้องถิ่นชนบทไทยไปแล้วเกือบหมดสิ้น ซึ่งมีให้เห็นในหลาย ๆ เรื่อง เช่น นโยบายเกี่ยวกับการกระจายความเจริญสู่ภูมิภาคและชนบท แต่ในความเป็นจริงกลายเป็นการจัดสรรงบประมาณส่งเสริมการลงทุนทางธุรกิจไม่ใช่พัฒนาจากฐานรากของท้องถิ่นชนบทให้มีความเป็นอิสระสามารถพึ่งตนเองได้ในบริบทของสังคมวัฒนธรรมท้องถิ่น ก็จะหาอย่างไรให้ชนบทได้แสดงศักยภาพของฐานเกษตรบนเป้าหมายการพัฒนาอย่างเป็นกิจลักษณะ ไม่ใช่เพียงรองรับในฐานะเป็นแหล่งรองรับระบายสินค้าอุตสาหกรรมจากเมืองเท่านั้น หากจะมองพื้นฐานของความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบของชนบท ซึ่งเป็นช่องทางที่ทรัพยากรและภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นสามารถอำนวยให้ได้ประเด็นอยู่ที่จะต้องตั้งเกณฑ์คุณค่าไม่ว่าจะเป็นในทางการศึกษาและระดับนโยบายการพัฒนาที่อำนวยส่งเสริมให้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนท้องถิ่นได้เป็นไปโดยอิสระ เป็นตัวของตัวเอง ทั้งนี้เพื่อฟื้นฟูและรักษาทรัพยากรและภูมิปัญญา

ท้องถิ่นและในอันที่จะเหมาะสมจากโลกภายนอก แนวทางและกระบวนการเครือข่ายการเรียนรู้ของท้องถิ่นตนเองและพัฒนาตนเอง "คือพัฒนาศักยภาพวิทยาการจากภายนอกที่ไม่แล้วก็กลายเป็นเพื่อรับใช้ภาคอุตสาหกรรมสลายให้กับกำลังคนแต่งตั้งที่เป็นมาโดยตรง เช่น การศึกษาเป็นเครื่องมือแนวทางการจัดทำแผนพัฒนาที่กำหนดวิสัยทัศน์การศึกษา จึงมักจะเน้นเพราะจุดนั้นความเป็นจำเป็นในการศึกษาจึงมาเป็นองค์การของรัฐ (2515 - 2519) ที่บรรทางเศรษฐกิจในระบบ

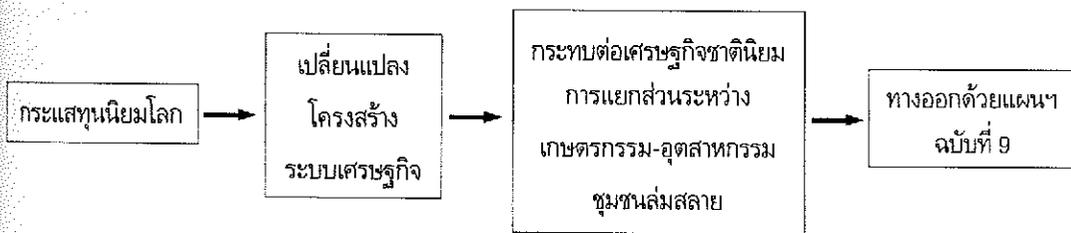
กระแสนิยมโลก

¹⁰ เสน่ จามริก. ฐานคิดทางเลือกใหม่ของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิจัยธรรมศน์, 2541 : 25.

¹¹ เสน่ จามริก. ฐาน
¹² รังสรรค์ ธนะพรพั
¹³ รังสรรค์ ธนะพรพั

ท้องถิ่นและในอันที่จะเรียนรู้และเลือกสรรวิทยาการที่เหมาะสมจากโลกภายนอก เป้าหมายใหญ่อยู่ที่มุ่งไปในแนวทางและกระบวนการสังคมสู่เศรษฐกิจชุมชนและเครือข่ายการเรียนรู้ของท้องถิ่น เพื่อพัฒนาขีดความสามารถพึ่งตนเองและพัฒนาตนเอง ความหวังตั้งใจในการ "พัฒนาคน" คือพัฒนาศักยภาพของคนในชนบทในด้านความรู้ วิทยาการจากภายนอกผสานกับภูมิปัญญาของท้องถิ่น ทาไม่แล้วก็กลายเป็นเพียง "การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์" เพื่อรับใช้ภาคอุตสาหกรรมแบบรวมศูนย์ยังความเสี่ยงสลายให้กับกำลังคนและภูมิปัญญาของชุมชนท้องถิ่น¹¹ ดังที่เป็นมาโดยตรง เช่น ในระบบการศึกษาหากรัฐเห็นว่าการศึกษาคือเครื่องมือ (องค์กร) ในการพัฒนาประเทศ แนวทางการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมเป็นเรื่องที่ต้องกำหนดวิสัยทัศน์การศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา ดังเช่นในช่วงนโยบายเศรษฐกิจชาติ (2475-2500)¹² การศึกษา จึงมักจะเน้นเพื่อผลิตบัณฑิตออกไปพัฒนาประเทศ เพราะจุดนั้นความเป็นสังคมเกษตรกรรมมีอยู่มาก ความจำเป็นในการศึกษาจึงออกมาในลักษณะสร้างคนเพื่อออกมาเป็นองค์กรของรัฐ (ราชการ) เป็นส่วนมาก แต่หลังจากปี 2515 - 2519 ที่บรรษัทนานาชาติได้เข้ามาแสวงหาผลทางเศรษฐกิจในระบบเศรษฐกิจไทย โดยปราศจากอุปสรรค

เนื่องจากรัฐบาลไทยได้เปิดประตูเชื้อเชิญอย่างเต็มที่¹³ จนกระทั่งในปัจจุบันปี 2545 การหยั่งรากของบรรษัทต่างชาติ ได้ลึกและแผ่กิ่งก้านสาขาไปกว้างไกลและโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจไทยได้ปรับเปลี่ยนไปตามระบบเศรษฐกิจของโลก ระบบเศรษฐกิจของโลกดังกล่าวยิ่งเติบโตมากขึ้นเพียงใด ยิ่งสะท้อนให้เห็นการขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์เพียงนั้น เท่ากับเร่งผลิตบัณฑิตเพื่อป้อนตลาดแรงงาน ภาคอุตสาหกรรมบริการ สถานการณ์เคยเป็นมาและกำลังเป็นอยู่ ประเด็นข้อนี้ได้สะท้อนให้เห็นความขาดแคลนแรงงาน แรงความรู้ ในส่วนภาคเกษตรกรรมนับวันจะเพิ่มขึ้น เหตุเพราะระบบการศึกษาและแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แยกส่วนระหว่างภาคอุตสาหกรรม-เกษตรกรรมออกจากกันแทบจะสิ้นเชิง สืบเนื่องจากปฐมเหตุที่ระบบการศึกษาได้ดึงคน (ระดับมัธยมศึกษา) ออกจากชุมชน แล้วขัดเกลา (Socialization) นำเสนอกระบวนการทัศน์ใหม่ (New Paradigm) เพื่อออกไปพัฒนาสังคม มักจะเน้นในส่วนภาคอุตสาหกรรม ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ที่ได้ขัดเกลามาแล้วนำมาสู่ปัจเจกบุคคลคือ การขาดแคลนแรงงาน และรวมทั้งทัศนคติแห่งความภาคภูมิใจในถิ่นมาตุภูมิตามที่ปรากฏในบทโฆษณาปลุกจิตสำนึกทางโทรทัศน์

¹¹ เสม่ห์ จามริก. **ฐานคิดทางเลือกใหม่ของสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : โครงการวิทยุโทรทัศน์, 2541 : 26.

¹² รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2539 : 63.

¹³ รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2539 : 63.

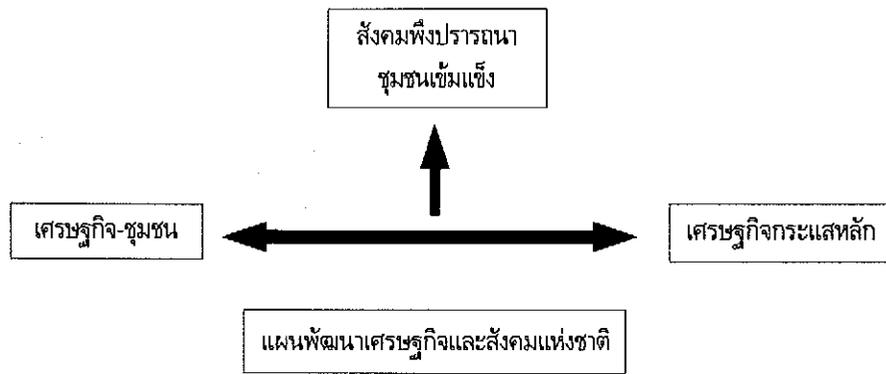
วิสัยทัศน์แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ประเทศไทยจึงได้เริ่มกระบวนการวางแผนพัฒนาประเทศในแนวใหม่ ตั้งแต่การจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-9 โดยเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในสะท้อนให้เห็นเจตนาของแผนพัฒนาฯ ในปัจจุบันที่เปิดโอกาสให้คนชุมชนใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นมากำหนดทางเดินของเขาเอง ในที่สุดทุกฝ่ายเห็นพ้องต้องกันให้ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศที่ยึดหลักทางสายกลาง มีความสมดุล รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันรู้เท่าทันโลก¹⁴

จากวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 มองทางออกจากวิกฤตของสังคมเศรษฐกิจไทยโดยใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เท่ากับกระตุ้นเศรษฐกิจชาตินิยมให้อยู่ในระนาบกับกระแสเศรษฐกิจหลักของระบบทุนนิยมโลก เนื่องจากเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับประเทศทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อ

ให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการควบคุมกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญาและความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกเป็นอย่างดี¹⁵

จากกรอบของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 น่าจะเป็นทางออกของสังคมเพราะวิสัยทัศน์ดังกล่าว ทำให้เศรษฐกิจฐานรากอยู่ได้ เศรษฐกิจกระแสหลักยังคงดำเนินต่อไป วัฒนธรรมชุมชนไม่ถูกทำลาย สังคมไม่ล่มสลาย

¹⁴ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544 ; 3.

¹⁵ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. กรุงเทพมหานคร สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544 ; หน้า ก.

จากแนวคิดที่ได้คุณค่าเพื่อฟื้นฟูพัฒนาปรับโครงสร้างกระบวนการผลิตสู่อดีต หรือภายนอก ซึ่งยอมเป็นไปและไม่พึงปรารถนาและภายนอกยังเป็นแหล่งคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ของไทย กล่าวคือเป็นภาควิทยาการด้านต่าง ๆ ความเจริญก้าวหน้า และความพึงพอใจอยู่ภายใต้ซึ่งหมายถึงเราควรจะได้รับใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นสนับสนุนตลาดชุมชนเน้นการสร้างองค์ความรู้ผสมผสานระหว่างขนาดย่อม อันเป็นรากฐาน เมื่อรากฐานสังคมข้างบนเติบโตให้ทำอะไร จึงจะผลักรูปธรรมซึ่งน่าจะเริ่มต้น

1. มิได้เน้นการมีชีวิตที่ดีไม่เห็นเพื่อเป็นประเทศอุตสาหกรรมแต่ว่าการมีชีวิตดีหมู่บ้าน สถาบันครอบครัว
2. หมู่บ้านนั้นตั้งนั้นจึงให้ความสำคัญชุมชนและภูมิปัญญา
3. การเปิดภาคธุรกิจมากกว่า

¹⁶ เสนอ จามริก. ฐาน

จากแนวคิดที่ได้นำเสนอมาข้างต้นน่าจะเป็นเกณฑ์คุณค่าเพื่อฟื้นฟูพัฒนาฐานเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่นและปรับโครงสร้างกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ มิใช่เป็นการถอยกลับสู่อดีต หรือปิดประตูความสัมพันธ์ต่อสังคมภายนอก ซึ่งย่อมเป็นไปได้อยู่แล้วในสภาวะความเป็นจริงและไม่พึงปรารถนาและไม่จำเป็นด้วย เนื่องจากสังคมโลกภายนอกยังเป็นแหล่งวิทยาการและประสบการณ์ อันทรงคุณค่าเพื่อการเรียนรู้ต่อไป สำหรับสังคมไทย วัฒนธรรมไทย กล่าวคือเป็นการเรียนรู้เพื่อพัฒนาฐานภูมิปัญญาและวิทยาการด้านต่าง ๆ รวมทั้งคัดสรรวิทยาการใหม่ ๆ ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ ขึ้นไป ไม่ใช่เป็นการลอกเลียนและพึ่งพาจนตกอยู่ภายใต้อาณานิคมทางปัญญาความคิด¹⁶ ซึ่งหมายถึงเราควรจะได้รับวิทยาการต่าง ๆ แล้วมาปรับ เพื่อปรับใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยใช้ระบบการตลาดสมัยใหม่ คอยสนับสนุนตลาดชุมชนเพื่อให้ชุมชนพึ่งตนเองได้ โดยเน้นการสร้างองค์การขนาดเล็กบนพื้นฐานของกิจกรรมผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมธรรมชาติและอุตสาหกรรมขนาดย่อม อันเป็นรากฐานที่เป็นความเข้มแข็งของเศรษฐกิจพื้นฐาน เมื่อรากฐานของสังคมเข้มแข็งแล้วจะหนุนเนื่องสังคมข้างบนเติบโตได้มากและมั่นคง ประเด็นหลักอยู่ที่จะทำอย่างไร จึงจะผลักดันยุทธศาสตร์ท้องถิ่นพัฒนาให้เป็นรูปธรรมซึ่งน่าจะเริ่มต้นจาก

1. มีได้เน้นความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ แต่เน้นการมีชีวิตที่ดีไม่เห็นด้วยกับการวิ่งไล่กวดทางเศรษฐกิจเพื่อเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ โดยละทิ้งภาคประชาชน หากแต่ว่าการมีชีวิตที่ดี โดยมีลักษณะความเป็นชุมชนของหมู่บ้าน สถาบันครอบครัวไม่ถูกทำลาย
2. หมู่บ้านมีศักยภาพในการแก้ปัญหาของตนเอง ดังนั้นจึงให้ความสำคัญในการดำเนินกิจกรรมทางวัฒนธรรม ชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้าน
3. การเปิดรับกระแสทุนนิยมให้ประโยชน์แก่ภาคธุรกิจมากกว่าภาคประชาชน เพราะการพัฒนาทาง

เศรษฐกิจ ตามกระแสโลกาภิวัตน์อย่างสุดโต่ง มีแนวโน้มทำลายฐานรากของสังคม ทั้งนี้โดยเสนอยุทธวิธีดังนี้

ประการแรก ยุทธวิธีการพึ่งตนเอง จากระยะเวลาเกือบ 5 ทศวรรษที่ผ่านมา ราษฎรในชนบทต้องเผชิญกับกระแสโลกาภิวัตน์ในท่ามกลางกระแสทุนนิยมโลกพัฒนาอย่างเดียดาย เพราะเศรษฐกิจภาคประชาชนไม่ได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ การที่ภาคประชาชนจะพึ่งตนเองได้จำเป็นต้องเปลี่ยนวิถีการดำรงชีวิตจาก "การอยู่ดีกินดี" เป็น "การอยู่พอดีกินพอดี"

ประการที่สอง การปรับเปลี่ยนแบบแผนการผลิตจากการผลิตเพื่อการพาณิชย์มาเป็นการผลิตเพื่อยังชีพ การผลิตเพื่อการพาณิชย์ทำให้ภาคประชาชนต้องพึ่งพิงระบบทุนนิยมโลก ชะตาชีวิตของประชาชนขึ้นอยู่กับความเมตตาของกลไกตลาด เพื่อลดผลกระทบอันเกิดจากความผันผวนของตลาด ต้องปรับเป็นการผลิตเพื่อกินเพื่อใช้ ต่อเมื่อมีส่วนเกินจึงนำออกขายในการผลิตเพื่อกินพอใช้จำเป็นต้องกระจายการผลิตภายในครัวเรือนเพื่อลดความเสี่ยงและเพิ่มความมั่นคงแห่งชีวิต การผลิตเพื่อการพาณิชย์ตามความชำนาญพิเศษและความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ ทำให้ชะตากรรมของราษฎรสวมแว่นไว้กับพืชชนิดเดียว อีกทั้งเป็นเหตุให้มีภาระหนี้สินอันเกิดจากความผันผวนของตลาด การผลิตเพื่อพาณิชย์มีส่วนทำลายความมั่นคงของชีวิต ประการที่สำคัญคือ การผลิตเพื่อกิน เพื่อใช้และกระจายการผลิตในครัวเรือนเป็นยุทธวิธีที่ลดสายสัมพันธ์กับตลาด (Delinking) ซึ่งมีผลในการลดผลกระทบอันเกิดจากความผันผวนของตลาดอีกทอดหนึ่ง

ประการที่สาม การรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งองค์กรชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและอำนาจต่อรองของภาคประชาชน มิฉะนั้นไม่สามารถต้านทานผลกระทบอันเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การที่ภาคประชาชนอ่อนกว่าภาครัฐบาลและภาคธุรกิจทำให้เสียสมดุลทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

¹⁶ เสน จามริก. ฐานคิดสู่ทางเลือกใหม่ของสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร ; โครงการเนติวิทรรศน์. 2541 ; หน้า 31.

ประการที่สี่ การให้ราษฎรมีส่วนในการจัดทรัพยากรท้องถิ่น¹⁷ แนวคิดเกี่ยวกับชุมชนพัฒนาที่กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับการจัดทำแผนร่างพัฒนา ฉบับที่ 9 ที่ระดมความคิดจากประชาชนทุกภาคส่วน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทิศทางในการพัฒนาด้วยตัวของตัวเอง

ดังนั้นจากการศึกษารายละเอียดของแผนที่ที่ใช้ประกอบการเดินทางที่นำเสนอไว้ในบทนำน่าจะเป็นเครื่องนำทางให้ผู้เดินทางพ้นจากหลุมอำนาจของกระแสทุนนิยมโลกได้อย่างไร หากแต่ว่าในการเดินทางครั้งนี้ได้ศึกษาเป็นระยะเวลาอันยาวไกล จากช่วงเศรษฐกิจชาตินิยมด้วย

ลำแข้งตัวเอง เพราะเราพัฒนาด้วยแนวคิดโครงสร้างชาตินิยม ถึงจะดำเนินไปอย่างช้า ๆ แต่ไม่ล้ม การที่เราก้าวสู่กระแสทุนนิยมจากปี 2515-ปัจจุบัน เกิดคำถามว่าทำไมเราเดินทางได้เร็ว แต่ล้มลุกหรือเป็นเพราะมีหลุมอำนาจอยู่ที่นั่นเป็น เพราะในช่วงดังกล่าวแผนที่ที่ใช้บอกทางนั้น ถูกเขียนภายใต้ อิทธิพลของทุนต่างชาติและในที่สุดแสงส่องบอกทางของแผนพัฒนา ฉบับที่ 9 น่าจะจุดประกายแก่ผู้เดินทางทั้งมิติทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ส่องทางเพื่อจุดจากหลุมอำนาจให้เราเดินไปอย่างมั่นคงในระนาบของเศรษฐกิจกระแสทุนนิยมโลกกับเศรษฐกิจชุมชน □

¹⁷ รังสรรค์ ธนพรพันธุ์, สังคมเศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550, กรุงเทพมหานคร ; โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2545 : 132.

บรรณานุกรม

เกื้อ วงศ์บุญสิน. ประชากรกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2538.

กำชัย ลายสมิต. เศรษฐกิจไทยในระบบทุนนิยมโลก. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชากรกับการเปลี่ยนแปลง. กรุงเทพฯ : สถาบันนโยบายการศึกษา, 2542.

รังสรรค์ ธนพรพันธุ์. กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจประเทศไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ผู้จัดการ, 2539.

เศรษฐกิจไทยในทศวรรษ 2550. กรุงเทพฯ : โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2541.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544.

บุญยิวศรี

Cut

บทคัดย่อ

ความจริงของโลกมีความเจริญ ผลกระทบและปัญหานี้เวศวิทยา การนอกจากจะมาจากศาสนาที่นับเป็นทางดั้งเดิมที่เคยมีบทบาทพระพุทธรูปแล้วล่อม โดยท่านอารยธรรมโลกในพิชิตธรรมชาติดังวิกฤตการณ์สิ่งซึ่งท่านเห็นว่าหลักคุณค่าทางพระพุทธซึ่งสามารถใช้เป็นในปัจจุบันอันจะ

Abstract

At present the world is developing to face various problems to human beings. This is due to the current of a current of the attempts

* ปรับปรุงจากบทคัดย่อ 10 พฤษภาคม 2544
 ** หัวหน้าหมวดวิชา